

## *Догматичне богослов'я*

УДК 2-184.27-31

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.4>

### **БОГОСЛОВСЬКА РЕФЛЕКСІЯ СВІТОСПРИЙНЯТТЯ ОСОБИ ІСУСА ХРИСТА У СВІТЛІ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ ХРИСТОЛОГІЧНИХ МОДЕЛЕЙ**

**ТУЧАПЕЦЬ Василь**

*доктор наук з богослов'я, доцент*

*ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»*

*кафедра богослов'я*

*Науково-дослідний інститут канонічного права та богословських наук ІФАІЗ*

*вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна*

*e-mail: [tuchapec.v@ifaiz.edu.ua](mailto:tuchapec.v@ifaiz.edu.ua)*

*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9748-603X>*

**Бібліографічний опис статті:** Тучапець В. (2024). Богословська рефлексія світосприйняття особи Ісуса Христа у світлі історичного розвитку христологічних моделей. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 39–49. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.4>

***Анотація.** Особа Ісуса Христа протягом багатьох століть людства залишається релігійним феноменом. Поява Ісуса Христа в історії людства дві тисячі років тому та його особлива релігійна діяльність залишається по-сьогодні актуальним питанням. Традиційно відношення до особи Ісуса Христа розділяється на дві позиції: тих, хто вірує та визнає Його Божественне походження і тих, хто не вірує та намагається заперечувати Божественність Ісуса. З точки зору фундаментального богослов'я та релігієзнавства не вповні розкритим науковим питанням є дослідження тих двох антиномічних позицій, зокрема їх дискусійний взаємозв'язок, перманентність та поглиблення релігійних поглядів віруючої сторони та релятивність і видозмінення поглядів про Ісуса невіруючої сторони. У результаті, впродовж багатьох епох розвитку людської думки ми отримали дві площини христологічних моделей: площина доповнень та поглиблення віри в Ісуса Христа та площина протиставлень, заперечень цієї віри. Дане дослідження зосереджується саме на цій другій площині: висвітлення позицій протиставлення віри та невірства в Ісуса Христа.*

***Ключові слова:** Ісус Христос, віра, невірство, христологічні моделі.*

## THEOLOGICAL REFLECTION OF THE PERCEPTION OF THE PERSON OF JESUS CHRIST IN THE LIGHT OF THE HISTORICAL DEVELOPMENT OF CHRISTOLOGICAL MODELS

***Annotation.** The person of Jesus Christ has remained a religious phenomenon for many centuries of mankind. The appearance of Jesus Christ in the history of mankind two thousand years ago and his special religious activities remain a relevant issue today. Traditionally, the relationship to the person of Jesus Christ is divided into two positions: those who believe and recognize His divine origin and those who do not believe and try to deny the Divinity of Jesus. From the point of view of fundamental theology and religious studies, the study of those two antinomian positions, in particular their debatable interrelationship, the permanence and deepening of the religious views of the believing side and the relativity and modification of the views about Jesus of the non-believing side, is an incompletely resolved scientific question. As a result, during many epochs of the development of human thought, we received two planes of Christological models: the plane of additions and deepening of faith in Jesus Christ and the plane of oppositions and denials of this faith. This study focuses precisely on this second plane: highlighting the opposing positions of faith and unbelief in Jesus Christ.*

***Keywords:** Jesus Christ, faith, infidelity, christological models.*

**Постановка проблеми.** Попри принципове розуміння віри, що Ісус Христос той самий завжди навіки, людство від самих початків Його земного життя по сьогодні намагається окреслювати Ісуса у світлі свого власного світобачення, трансформувати та пристосувати Його до конкретних ідей історичних епох. Щоб описати основні тенденції людського сприйняття та навчання про Христа належить розділити це вчення на дві великі категорії: протиставлень та доповнень. Перша категорія належить до площини дослідження та вивчення фундаментального богослов'я, друга – до площини христології (*однісі з основних частини догматичного богослов'я*).

До першої категорії (*Христологічних систем протиставлення*) відносяться антитезисні системи людської віри та невіри в Ісуса, як Божественної особи. Замість того, щоб шукати та пізнавати об'єктивну правду про Ісуса Христа, частина людей докладала зусилля, щоб цю правду окреслити суб'єктивно, апріорі нівелюючи елемент віри в Його надприродність. Слова ізраїльських первосвящеників до сторожі гробу (*яка звістила їм про факт воскресіння Ісуса (Мт. 28, 11-15)*), про те, що вони в це категорично не вірують і придумують обман, як це пояснити народу – залишаються дуже актуальними у цій площині понять.

До другої категорії (*Христологічних систем доповнення*) належать внутрішні християнські напрямки, які народжувалися внаслідок розвитку позитивної богословської думки про пізнання Ісуса Христа, як великого таїнства нашої віри (1 Тим. 3, 16) або христологічних ересей (хибного вчення), які парадоксально слугували не лише апологетичному, але і позитивному

розвитку богослов'я (через заглиблення Отцями Церква в таїнства віри, написання нових догматичних праць, скликання соборів, проголошення догм) .

Та повернімося до першої категорії (*Христологічних систем протиставлення*), що становить безпосередню тематику нашого дослідження у площині фундаментального богослов'я: віри та невірства в Ісуса Христа. В цілому ж проблематика дослідження сформована у світлі комплексної теми: «Християнська віра в Бога – парадигма духовних сил людини в кризових ситуаціях сучасного українського соціуму» (*затвердженої рішенням Вченої ради Академії, протокол № 2 від 15.09.2022 р.*), яку спільно досліджує кафедра богослов'я Івано-Франківської академії Івана Золотоустого та її Науково-дослідний інститут канонічного права та богословських наук.

### **Аналіз останніх досліджень та публікацій**

Тематика дослідження віри в Ісуса Христа від I-го століття по сьогодні залишається актуальною, особливо XX-те століття, яке відзначилося розвитком войовничого атеїзму, загострило питання християнської віри та невірства в Ісуса Христа. Серед дослідників, які вивчали цю христологічну проблематику, належить виділити: Я. Пелікан<sup>58</sup>, О. Мень<sup>59</sup>, Й. Рацінгер<sup>60</sup>, В. Мессорі<sup>61</sup>, В. Каспер<sup>62</sup>, К. П. Тіде<sup>63</sup>. Серед останніх українських тематичних видань належить виділити монографію о. Петра Балого (зокрема його дослідження сприйняття особи Ісуса Христа в сучасному світі)<sup>64</sup> та переклад книги австрійського богослова Карла Йозефа Валльнера<sup>65</sup>.

Це проблематика фундаментального богослов'я є дуже актуальна у вченні Католицької Церкви, про неї ще зазначав Іван Павло II у своїй першій енцикліці «*Спаситель людини*»<sup>66</sup>, про неї багато писав папа Бенедикт XVI<sup>67</sup>, про цю проблематику наголошує і сучасний папа римський Франциск, зокрема в енцикліці «*Світло віри*»<sup>68</sup>.

**Об'єктом дослідження** є проблема фундаментального богослов'я щодо людської віри та невірства Божественність Ісуса Христа.

**Предметом дослідження** є світосприйняття особи Ісуса Христа у контексті історичного розвитку протилежних христологічних моделей.

**Метою дослідження** є висвітлити основні наративи фундаментального богослов'я про послідовність християнського визнання віри в історичне існування особи Ісуса Христа та Його Божественність та розкрити внутрішню суперечність і

<sup>58</sup> Пелікан Я. Ісус крізь століття: Його місце в історії культури / пер. з англ. Київ : Дух і Літера, 2015. 344 с.

<sup>59</sup> Мень О. Син Людський / пер. з рос. Л. Хмельковський. Львів : Свічадо, 2015. 372 с.

<sup>60</sup> Рацінгер Й. (Венедикт XVI). Ісус з Назарету. Частина друга: Від в'їзду в Єрусалим до Воскресіння / пер. з нім. І. Терзової. Жовква : Місіонер, 2011. 287 с.

<sup>61</sup> Мессорі В. Гіпотези про Ісуса / пер. Л. Гайдуківського. Львів : Свічадо, 1998. 296 с.

<sup>62</sup> Каспер В. Ісус Христос / пер. з нім. А. Павлишин. Київ : Дух і літера, 2002. 427 с.

<sup>63</sup> Тіде К. П. Ісус: віра і факти / пер. з нім. Н. Заторського. Львів : Свічадо, 2006. 176 с.

<sup>64</sup> Балог П. Віра шукає розуміння. Подорож стежками пізнання. Київ : Кайрос, 2019, 436 с.

<sup>65</sup> Валльнер К.Й. Який є Бог? Відповідь християнства / пер. з нім О.Коцюба; Івано-Франківська академія Івана Золотоустого. Івано-Франківськ – Львів : Галицька видавнича спілка, 2022. 216 с.

<sup>66</sup> Іван Павло II. Енцикліка «Відкупитель людини», п. 15. *Енцикліки Вселенського Архієрея Івана Павла II*. Торонто-Рим : Видавництво оо. Василян, 1989. С. 31.

<sup>67</sup> Бенедикт XVI. Місце Бога у світі. Влада, політика, право. Львів : Свічадо, 2014. С. 35 – 36.

<sup>68</sup> Енцикліка папи Франциска «Світло Віри» (*Lumen Fidei*), п. 18. URL : <http://christusimperat.org/uk/node/37364>.

змінність ідейних систем, які намагалися заперечувати історичне існування Ісуса Христа чи породити сумніви щодо Його Божественності.

### **Основні результати дослідження**

Основою дослідження буде аналіз систем протиставлення віри та невірства в Ісуса Христа, які сформувалися та розвивалися в історичному контексті.

#### **1. Христологічна система протиставлень: Ісус – Месія *contra* Ісус – лжеучитель**

Перша історична система віри та невіри в Ісуса, сформувалася безпосередньо в час Його земного життя та діяльності: проголошення Євангельського вчення, чинення знаків (чудес), які засвідчували Його Божественну природу. Яскравим прикладом є біблійні свідоцтва визнання віри в Ісуса з Назарету, як очікуваного Месії. Серед найбільш знаних: це визнання віри ап. Натанайла під час покликання апостолів (Ів. 1, 43-49), знаменне визнання віри св. ап. Петра (Мт. 16, 13-16), визнання розп'ятого розбійника (Лк. 23, 41-42), слова визнання сотника біля хреста (Мт. 27, 54), визнання «невіруючого» апостола Томи після воскресіння (Йо 20, 28). У цю категорію визнань слід зарахувати богословські осмислення та перші символи визнання віри особливо в посланнях св. ап. Павла (I Кор. 15, 3-8; Рим. 1, 3-4; Флп. 2, 5-11; Кол. 1, 15-20)<sup>69</sup>.

Паралельно знаємо про існування яскраво вираженої опозиції до Ісуса Христа, зокрема фарисеїв та релігійних очільників Ізраїля (синадріону, первосвящеників Анни та Кайяфи), які не лише не прийняли Ісуса, але доклали дуже багато зусиль, щоб фізично знищити Його, змусивши місцеву римську владу (префекта Понтія Пилата) видати наказ про смертну кару (розп'яття) Ісуса, як ізраїльського політичного лжецаря (Ів. 19, 1-18)<sup>70</sup>.

Слід наголосити, що на самих початках (в I-му столітті), історичне існування Ісуса з Назарету не піддавалося сумнівам, з уваги на життя ще багатьох людей, хто був безпосереднім свідком Ісусової діяльності. Вся увага критиків була зосереджена на ідейному запереченні змісту Його Євангельського вчення, на спробах довести, що Ісус не той, за кого себе вдає, що Він – «лжеучитель», «лжепророк», «лжемесія»<sup>71</sup>.

Саме тому поряд із євангельськими текстами, маємо, найперше, єврейські історичні джерела, свідоцтва про життя Ісусу, зокрема єврейського історика Флавія (37/38 – 100 р.), який особисто хоча ставився негативно до Нього, однак не наважився у своїх історичних творах (зокрема в «Юдейській античності» 93-94 рр.) заперечувати реального існування та релігійну діяльність Ісуса з Назарету. Ще більше із презирством ставиться до особи Ісуса єврейський Талмуд, який називає його «позашлюбним сином», «чаклуном і облудником»,

<sup>69</sup> Дюпласі Ж. Віра. *Словник біблійного богослов'я* / під ред. К. Леон-Дюфура, Ж. Люпласі, А. Жоржа та ін. / перекл. з франц. та заг. ред. С. Мудрий. Львів : Місіонер, 1996. С. 149 – 152.

<sup>70</sup> Катехизм Католицької Церкви, п. 596. С. 149.

<sup>71</sup> Леон-Дюфура К. Ісус Христос. *Словник біблійного богослов'я* / під ред. К. Леон-Дюфура, Ж. Люпласі, А. Жоржа та ін. / перекл. з франц. та заг. ред. С. Мудрий. Львів : Місіонер, 1996. С. 344 – 347.

за що його на передодні Пасхи було розп'ято. Але попри весь єврейський негатив, знаменним є те, що абсолютно відсутня спроба заперечити історичну реальність особи Ісуса та його діяльності<sup>72</sup>.

## **2. Христологічна система протиставлень: Ісус історичний *contra* Ісус міфічний**

Натомість, коли з плином часу (в II-III столітті) безпосередньо історична пам'ять почала потрохи затиритися, відразу виникла нова опозиційна ідеологія, що Ісус – це релігійний міф, людські фантазії породженні поганськими легендами про сходження небесних богів на землю.

Цей час в історії християнства окреслюється як епоха Отців Апологетів, які захищали Євангельські свідчення та Ісусове вчення від синкретизму з поганськими релігіями (наприклад гностицизму). Остаточно перемігши поганство, християнство (Церква) на I-му Вселенському Соборі в Нікеї (325 р.), формуючи основне віровчення (Нікейсько-Константинопольський Символ Віри) у христологічній частині, внесла історичну деталізацію, що Ісус «був розп'ятий за Понтія Пилата». Тим самим, прагнула засвідчити, що Христос не міфічна постать, а реальна історична особистість, яка жила і була страчена за часи правління римського намісника Юдеї префекта Понтія Пилата, щоуправляв цією територією з 26/27 по 36/37 роки від іменіримськогоімператора Тиберія, володаря Imperium Romanum з 14 по 37 роки н.е.<sup>73</sup>.

Ще більш знаменно історична епоха життя Ісуса засвідчена на початку Євангелія від Луки: «П'ятнадцятого року правління кесаря Тиверія, коли Понтій Пилат був правителем Юдеї, Ірод – четверовласником Галилеї, Филип же, його брат, четверовласником краю Ітуреї та Трахонітиди, а Лісаній четверовласником Авілени, за первосвящеників Анни та Каяфи, слово Боже було до Йоана...» (Лк. 3, 1-2). Описати тодішню, таку складну і заплутану систему управління, міг лише безпосередній свідок тих євангельських подій, зважаючи, що в 70-му році I-го століття вона була цілком знищена<sup>74</sup>.

Слід звернути увагу, що ідеологічна система «Ісус – це міф» декілька разів поверталася в систему людської невіри, наприклад: в епоху Просвітництва, а особливо активно поширювалася у XX-му столітті в часи атеїстичної пропаганди комуністичного режиму СРСР<sup>75</sup>.

Однак доречним тут буде згадати слова біблійного науковця Фредеріка Брюса, автора монографії «Документи Нового Завіту. Чи достовірні вони?», що дехто може бавитися такою ілюзією, як «міфічність Христа», проте робити це, посилаючись на історичні свідчення, неможливо. Оскільки історичність Ісуса Христа, як і Юлія Цезаря є аксіомою для неупередженого історика<sup>76</sup>. Адже

<sup>72</sup> Мак-Дауелл Дж. Нові незаперечні свідчення, що потребують вироку / під ред. О. Чулій, С. Филипчук, П. Наконечний. Черкаси : Стефанус, 2005. С. 234 – 238.

<sup>73</sup> Москалик Я. Нарис христологічної доктрини. Львів : Свічадо, 1998. С. 16 – 17.

<sup>74</sup> Мессорі В. Гіпотези про Ісуса / пер. Л. Гайдуківського. Львів : Свічадо, 1998. С. 200.

<sup>75</sup> Москалик Я. Нарис христологічної доктрини. Львів : Свічадо, 1998. С. 24 та 70.

<sup>76</sup> Мак-Дауелл Дж. Нові незаперечні свідчення, що потребують вироку / під ред. О. Чулій, С. Филипчук, П. Наконечний. Черкаси : Стефанус, 2005. С. 229.

маємо справу із достовірними та незалежними (із середовища поганських релігій) історичними згадками про Христа та ранніх християн. Серед них авторитетні тогочасні особистості: «найвидатніший історик стародавнього Риму» Корнелій Тацит (55-120 р.), римський історик I-го століття Светоній (близько 75-160), автор історичних «Хронік» Флегон із Тралл (II століття), автор «історії світу Східного Середземного моря...» Талл (I століття), грецький письменник Лукіан із Самостати (друга половина II ст.), філософ-стоїк сирійського походження Мара Бар-Серапіон (I століття) та інші<sup>77</sup>.

Таким чином, наглядно знову можемо бачити, як чергова спроба заперечення віри в історичного Ісуса в наслідок Його міфологізації, не витримала тодішньої наукової критики з сторони християнських апологетів та істориків.

Опісля, слід згадати, що від IV-го по VIII-ме століття, особа Ісуса Христа, Його Боголюдськість, була дуже детально досліджувана, але вже у внутрішньо-християнському релігійному світлі, в наукових (богословських) дискусіях поміж христологічними ересьми (*аріанство, аполінаризм, несторіянство, монофізитизм, монотелетизм*) та ортодоксійним вченням, яке остаточно сформувала Христова Церква на Семи Вселенських Соборах<sup>78</sup>.

Величний розвиток християнства в I-му Тисячолітті, християнізація Європи на межі I-го та II-го Тисячоліття, розквіт богословського (*схоластичного*) вчення в XII-XIV століттях та внутрішньо-церковні події, особливо виникнення Реформації (*протестантизму*) й оновлення Католицької Церкви на Тридентському соборі (1545-1563 рр.) – все це в сукупності спричинилося, що властиво до XVIII століття не сформувалася нова христологічна система протиставлення віри та невірства.

### **3. Христологічна система протиставлень: Ісус історичний *contra* Ісус віри**

У XIX-XX столітті ідея міфічності Христа, програвши беззаперечній історичній правді про Його існування, трансформується у нову ідею людських сумнівів: навіть якщо Ісус з Назарету і був реальною історичною особою та насправді провадив релігійну діяльність на початку I-го століття, однак християнство (*учні Христа та пізніші послідовники*) протягом наступних декілька століть Його особу та вчення максимально гіперідеалізували, надали Йому образ легенди, напівміфу<sup>79</sup>.

Батьком такої ідеї можна визнати Е. Канта, який намагався раціонально пояснити феномен Ісуса Христа з усією притаманною для нього критичністю до метафізики, тому він промує думку, що ідеальний образ Ісуса Христа є емпіричним прикладом ідеї про людину, яка в повні догодила Богові та поєдналася з Ним у моральному плані. Таким чином історична особа Ісуса і

<sup>77</sup> Мак-Дауелл Дж. Нові незаперечні свідчення, що потребують вироку / під ред. О. Чулій, С. Филипчук, П. Наконечний. Черкаси : Стефанус, 2005. С. 230 – 234.

<sup>78</sup> Катехизм Католицької Церкви, п. 464 – 475. С. 117 – 120.

<sup>79</sup> Більш детально про цю проблематику, див.: Каспер В. Ісус Христос / пер. з нім. А. Павлишин. Київ : Дух і літера, 2002. С. 49 – 57.

актуальне, трансформоване через століття, ідеальне сприйняття Ісуса людьми є цілком відмінним<sup>80</sup>.

Як бачимо ця нова ідея є модифікацією напрямку «міфічності Христа», але з прийняттям гіркої правди в реальність історичного існування Ісуса, однак із збереженням невіри у Його Божественність і намаганням звести усе у площину людської суб'єктивності: любов послідовників до Христа породила Його возвеличення, гіперболізацію. А це все є плодом людської уяви про Нього, таким чином реальний історичний Ісус був зовсім відмінним, а ніж пізніше гіперідеалізований Ісус, в якого вірують християни<sup>81</sup>.

Таким чином християнство поставили перед вибором визнати: або «історичного Ісуса», або «Ісуса віри», провівши поміж ними знак взаємовиключення тверджень. І в цьому взаємовиключні було скрите людське намагання звести наш вибір поміж двома окремо взятими правильними істинами, оскільки християнство від самих початків наголошувало, як на історичній дійсності Ісусового буття, так і на необхідності прийняття віри в Його Божественність.

Протиставлення цих двох важливих істин, як антиномій однієї наукової системи є неприйнятним, оскільки для християнства «Ісус історичний» та «Ісус віри» є однією цією ж особою. Адже історія життя та діяльності Ісуса та віра в Нього є однією інтегральною площиною, бо приймаючи історію Його народження, служіння, розп'яття, воскресіння, вознесіння, ми віруємо в Його Божественність. Євангелія – це книга свідчення про історичну діяльність Ісуса з Назарету та книга віри в Ісуса Христа, Сина Божого та Сина Людського<sup>82</sup>.

Підтвердженням цього основоположного християнського світогляду є слова визнання віри, що сформовані в сучасному Катехизмі Католицької Церкви, які нерозривно поєднанні з історичним свідченням:

«Ми віруємо і визнаємо, що Ісус із Назарета,

народжений від дочки з Ізраїлю у Вифлеємі за царя Ірода Великого та імператора Цезаря Августа I, тесля за ремеслом, що помер, розп'ятий на хресті в Єрусалимі за намісника Понтія Пилата, за панування імператора Тиберія,

є вічним Сином Божим, що став людиною; що «від Бога вийшов» (Ів.13, 3), «зійшов з неба» (Ів. 6, 33), «прийшов у плоті» (1 Ів. 4, 2), бо «Слово стало плоттю, і оселилося між нами, і ми славу Його бачили – славу Єдинородного від Отця, благодаттю та істиною сповненого...» (Ів. 1, 14.16)»<sup>83</sup>.

#### **4. Христологічна система протиставлень: Ісус віри *contra* Ісус постмодернізму (персональний)**

Сучасна епоха постмодернізму характеризується вільнодумністю та багатоманітністю релігійних ідей про Христа. Для деяких релігійних течій Він просто приналежить до плеяди засновників та діячів великих релігій:

<sup>80</sup> Москалик Я. Нарис христологічної доктрини. Львів : Свічадо, 1998. С. 70.

<sup>81</sup> Рацінгер Й. (Венедикт XVI). Бог і світ. Таїнства християнської віри / пер. з нім. Н. Лозинської. Жовква : Місіонер, 2009. С. 187.

<sup>82</sup> Рацінгер Й. (Венедикт XVI). Бог і світ. Таїнства християнської віри / пер. з нім. Н. Лозинської. Жовква : Місіонер, 2009. С. 188.

<sup>83</sup> Катехизм Католицької Церкви, п. 423. С. 107.

Ісус = Магомет = Будда Шак'ямуні = Конфуцій, для інших він ідентичний їхнім місцевим релігійним поглядам: Крішна = Христос<sup>84</sup>.

Та найбільше характерним та найпоширенішим елементом в сучасні часи є сприйняття Ісуса через призму особистого суб'єктивізму та власного світосприйняття: об'єктивний образ євангельського Ісуса – Ісуса віри (Сина Людського та Сина Божого) трансформується у площину особистих (приватних) поглядів про Нього<sup>85</sup>.

Таким чином замість стати перед обличчям правдивого Бога (Христа), сучасна людина (яка звикла усі речі підлаштувати під свої персональні налаштування) трансформує цей образ Христа максимально під свої приватні погляди та під свій власний спосіб життя. Таким чином Ісус вже не наш єдиний Господь (*голос якого ми покликанні почути й піти за Ним*), а мій власний, особистий, приватний. У результаті, щоб прийняти вірою Ісуса, вже не потрібно духовне навернення, зміна морального життя, розвиток духовного життя людини, оскільки достатнім є змінити образ Ісуса під персональні погляди людини (*навіщо змінюватися, Він мене любить та приймає таким, яким я є з усіма недосконаlostями*)<sup>86</sup>.

У такий спосіб Ісус (*істина віри*) роздроблюється на маленькі персональні елементи для всіх і для кожного зокрема. Як наслідок свою приналежність до Нього можуть ідентифікують усі, навіть дуже далекі від християнської віри люди, чи ці, хто живе цілком протилежно євангельським настановам Христа. Сьогодні цілі суспільства подібно трансформують образ Ісуса під власні національні чи політичні погляди. У результаті ми отримуємо парадоксальний результат, що Ісус прихильник і усіх модерн-ліберальних поглядів та усіх крайніх правих політичних поглядів.

Здавалось би – це великий ідейний ноу-хау сучасності. Однак, якщо описати цей процес створення Ісуса (*на свій власний образ і подобу*) у світлі біблійних правд, то однозначно – це дуже близьке старозавітному ідолотворенню (ідолопоклонству), бо не шукаємо та не почитаємо правдивого Бога Ісуса Христа, а поклоняємося ідейним витворам (*ідолам*), які створені людськими руками (*людським розумом*)<sup>87</sup>.

Як зазначає італійський дослідник Вітторіо Мессорі: «Ісуса постійно переодягали і маскували залежно від актуальних уподобань чи модних течій у суспільстві»<sup>88</sup>. Йому постійно вішали ярлики: «просвітителя» у часи Відродження, «драматичного генія» у часи романтизму, «творця етики та

<sup>84</sup> Балог П. Віра шукає розуміння. Подорож стежками пізнання, Київ : Кайрос, 2019, С. 396 – 407. Аудіозапис дослідження «Особа Ісуса Христа в сучасному світі» див. CREDO подкасти книги отця Петра Балого ОР «Віра шукає розуміння». URL : <https://credo.pro/2023/12/359173>

<sup>85</sup> Канталамесса Р. Віра, яка перемагає світ: Звіщення Христа в сучасному світі / пер. з італ. П. Смука. Львів : Свічадо, 2010. С. 61 – 69.

<sup>86</sup> Вальнер К.Й. Який є Бог? Відповідь християнства / пер. з нім О.Коцюба; Івано-Франківська академія Івана Золотоустого. Івано-Франківськ – Львів : Галицька видавнича спілка, 2022. С. 99 – 103.

<sup>87</sup> Вайнер К. Ідоли. *Словник біблійного богослов'я* / під ред. К. Леон-Дюфура, Ж. Люпасі, А. Жоржа та ін. / перекл. з франц. та заг. ред. С. Мудрий. Львів : Місіонер, 1996. С. 338 – 339.

<sup>88</sup> В. Мессорі. Гіпотези про Ісуса / пер. Л. Гайдуківського. Львів : Свічадо, 1998. С. 115.



моралі» в часи ідеалізму Канта і навіть «соціального лідера скривджених та бідних» в епоху будівництва комунізму<sup>89</sup>.

Парафразуючи євангельську благовість про Ісуса Христа, необхідно визнати (*в ім'я об'єктивної правди*), що не потрібно Його приодівати в «ідейні шати», бо історично він залишається завжди «Той самий навіки» (Євр. 13, 8): роздягненим та розп'ятим на хресті Сином Людським та воскреслим Сином Божим із незаперечним історичним знаком пустого гробу.

### **Висновки**

Ознайомлення із дослідженням фундаментального богослов'я щодо вірування в історичну реальність та божественність особи Ісуса Христа, наочно підтверджує, що майже в кожен епоху частина людей шукала способів заперечити феномен особи Ісуса Христа та не визнавати віру в Нього.

Першочергово – це була спроба релігійних представників юдаїзму в I-му столітті заперечити месіанськість та божественність Ісуса з Назарету.

Опісля, із смертю реальних свідків життя та релігійної діяльності Ісуса Христа, була спроба надати Йому виключних ознак міфічності.

Третьою великою спробою було намагання просувати ідею про духовну гіперідеалізацію історичного Ісуса учнями та послідовниками.

Четвертою ж спробою є постмодерністичний підхід, персоналізація особи Ісуса Христа через призму особистого суб'єктивізму та власного світосприйняття.

Таким чином, дане дослідження показало внутрішню суперечність і часову змінність ідейних систем, які намагалися заперечувати історичне існування Ісуса Христа чи породити сумніви, щодо віри в Нього. Паралельно дослідження засвідчило послідовність християнського визнання віри в історичне існування особи Ісуса Христа та Його Божественність.

### **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

1. Балог П. Віра шукає розуміння. Подорож стежками пізнання. Київ : Кайрос, 2019, 436 с.
2. Валльнер К. Й. Який є Бог? Відповідь християнства / пер. з нім О. Коцюба; Івано-Франківська академія Івана Золотоустого. Івано-Франківськ –Львів : Галицька видавнича спілка, 2022. 216 с.
3. Енцикліки Вселенського Архієрея Івана Павла II. Торонто-Рим : Видавництво оо. Василіян, 1989. 344 с.
4. Енцикліка Папи Франциска «Світло Віри» (*Lumen Fidei*). URL : <http://christusimperat.org/uk/node/37364>.
5. Катехизм Католицької Церкви. Синод Української Греко-Католицької Церкви, 2002. 772 с.
6. Каспер В. Ісус Христос / пер. з нім. А. Павлишин. Київ : Дух і літера, 2002. 427 с.

<sup>89</sup> Ibidem. С. 115–116.

7. Канталамесса Р. Віра, яка перемагає світ: Звіщення Христа в сучасному світі / пер. з італ. П. Смука. Львів : Свічадо, 2010. 72 с.
8. Мак-Дауелл Дж. Нові незаперечні свідчення, що потребують вироку / під ред. О. Чулій, С. Филипчук, П. Наконечний. Черкаси : Стефанус, 2005. 1106 с.
9. Мень О. Син Людський / пер. Л. Хмельковський. Львів : Свічадо, 2015. 372 с.
10. Мессорі В. Гіпотези про Ісуса / пер. Л. Гайдуківського. Львів : Свічадо, 1998. 296 с.
11. Москалик Я. Нарис христологічної доктрини. Львів : Свічадо, 1998. 88 с.
12. Пелікан Я. Ісус крізь століття: Його місце в історії культури / пер. з англ. Київ : Дух і Літера, 2015. 344 с.
13. Рацінгер Й. Вступ до християнства: Лекції про Апостольський символ віри з новим вступним есеєм / пер. О. Конкевича. Львів : Місіонер, 2008. 332 с.
14. Рацінгер Й. (Венедикт XVI). Ісус з Назарету. Частина друга: Від в'їзду в Єрусалим до Воскресіння / пер. І. Терзової. Жовква : Місіонер, 2011. 287 с.
15. Рацінгер Й. (Венедикт XVI). Бог і світ. Таїнства християнської віри / пер. з нім. Н. Лозинської. Жовква : Місіонер, 2009. 420 с.
16. Святе Письмо Старого та Нового Завіту: новий переклад, здійснений за ориг. євр., арамієс. та грец. текстами / пер. о. І. Хоменко. Львів : Свічадо, 2021. 1504 с.
17. Словник біблійного богослов'я / під ред. К. Леон-Дюфура, Ж. Люпасі, А. Жоржа та ін. / пер. та заг. ред. С. Мудрий. Львів : Місіонер, 1996. 934 с.
18. Тіде К. П. Ісус : віра і факти / пер. Н. Заторського. Львів : Свічадо, 2006. 176 с.

## REFERENCES

1. Baloh P. Vira shukaie rozuminnia. Podorozh stezhkamy piznannia. Kyiv : Kairos, 2019, 436 s.
2. Vallner K.I. Yakyi ye Boh? Vidpovid khrystyianstva / per. z nim O. Kotsiuba; Ivano-Frankivska akademiia Ivana Zolotoustoho. Ivano-Frankivsk - Lviv : Halytska vydavnycha spilka, 2022. 216 s.
3. Entsyklyky Vselenskoho Arkhiereia Ivana Pavla II. Toronto-Rym : Vydavnytstvo oo. Vasyliian, 1989. 344 s.
4. Entsyklika Papu Frantsyska «Svitlo Viry» (Lumen Fidei). URL : <http://christusimperat.org/uk/node/37364>.
5. Katekhyzm Katolytskoi Tserkvy. Synod Ukrainskoi Hreko-Katolytskoi Tserkvy, 2002. 772 s.
6. Kasper V. Isus Khrystos / per. z nim. A. Pavlyshyn. Kyiv : Dukh i litera, 2002. 427 s.
7. Kantalamessa R. Vira, yaka peremahaie svit: Zvishchennia Khrysta v suchasnomu sviti / per. z ital. P. Smuka. Lviv : Svichado, 2010. 72 s.
8. Mak-Dauell Dzh. Novi nezaperechni svidchennia, shcho potrebuiut vyroku / pid red. O. Chulii, S. Fylypchuk, P. Nakonechnyi. Cherkasy : Stefanus, 2005. 1106 s.
9. Men O. Syn Liudskiy / per. L. Khmelkovskiy. Lviv : Svichado, 2015. 372 s.

10. Messori V. Hipotezy pro Isusa / per. L. Haidukivskoho. Lviv : Svichado, 1998. 296 s.
11. Moskalyk Ya. Narys khrystolohichnoi doktryny. Lviv : Svichado, 1998. 88 s.
12. Pelikan Ya. Isus kriz stolittia: Yoho mistse v istorii kultury / per. z anhl. Kyiv : Dukh i Litera, 2015. 344 s.
13. Ratsinger Y. Vstup do khrystyianstva: Lektsii pro Apostolskyi symvol viry z novym vstupnym eseiem / per. O. Konkevycha. Lviv : Misioner, 2008. 332 s.
14. Ratsinger Y. (Venedykt XVI). Isus z Nazaretu. Chastyna druha: Vid vizdu v Yerusalym do Voskresinnia / per. I. Terzovoi. Zhovkva : Misioner, 2011. 287 s.
15. Ratsinger Y. (Venedykt XVI). Boh i svit. Tainstva khrystyianskoi viry / per. z nim. N. Lozynskoi. Zhovkva : Misioner, 2009. 420 s.
16. Sviate Pysmo Staroho ta Novoho Zavitu: novyi pereklad, zdiisnenyi za oryh. yevr., aramiis. ta hrets. tekstamy / per. o. I. Khomenko. Lviv : Svichado, 2021. 1504 s.
17. Slovnykbibliinohobohoslovia / pidred. K. Leon-Diufura, Zh. Liupasi, A. Zhorzha ta in. / perekl. z frants. ta red. S. Mudryi. Lviv : Misioner, 1996. 934 s.
18. Tide K.P. Isus : vira i fakty / per. N. Zatorskoho. Lviv : Svichado, 2006. 176 s.

*Стаття надійшла до редакції 28.05.2024 р.  
Стаття рекомендована до друку 17.06.2024 р.*